

ACC. N:R M. 9608: 1-8.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Fingal Johansson*
Härad: *Östbo* Adress: *Bygget, Jöckra, Värnamo*
Socken: *Fryele* Berättat av: _____
Uppteckningsår: *1945* Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hemmets prydnade

s. 1-8.

L. U. F. 49.

Svar på frågelista L.L.F. 49.
 Hjemmets prydnade.

Meddelare: Fingars Johansson.
 Bygget "Sjökrä Vårnamo."

LUNDS UNIVERSITETS
 FOLKMINNESARKIV

1. Lövning: I meddelarens föräldrahem
 Bygget Fryele s:n. brukade man
 på 1880-1990-talen på lördags e.m.
 "löva" i stugan, som dagligrum-
 met kallades. Man bröt kvistar
 av ek, lönn eller björk, och så placerade
 man dessa kvistar vid speglar vägg-
 tavlor över skåp o.a. möbler.

Öppen spis fanns, och till denna repades
 sista årskotten av ene som ströddes
 ut över händer. Vidare satte man

en kopparkraka, s. k. "buckastanyka" i vilken man stuckit ned lövkvistar och blommor, inne i hårdan. Till mid-sommars förekom ovan beskrivna lövning i alla hem inom orten, och i meddelarens hem, till så gott som varje söndag, under sommartiden. Utanför dörrarna sätte man mid-sommarsafton alltid upp ett par lövruskor av björk å båda sidor om dörren.

2. Golvet: Mid-sommarsafton beströddes golvet med repat eneris. Denna sed förekommer icke nu. Golvet skurades i dagligstugan minst var fjortonde dag, käftet en gång i veckan. De mattor som användes voro hemvävda träsmattor, men minns

från mitt barnbarnshem att det
ock fanns mattor vävda av halm
med lingarn som varp.

Mattorna användes dagligen
utom då man beströdde golvet
med enris, då togos mattorna bort.

Vid jul hade man vanligen
nya, eller rena nytvättade mattor
på golvet.

3. Väggprydnader. Bruket med måla-
de väggbonader tycks inte varit
vanligt i Fryele, ens i början av
1800-talet. Föregäres har jag efter-
spårat såväl bonader som bonads-
målare från gamla tider i Fryele.

I Västorp s:n. Östbohd. finner man
ännu bonader målade av en

på 1700-talet inom socknen boende
 bonadsmålare "Petter på Skräppet".
 Hans bonader voro skräpliga verk
 som inte höjde sig över bondemåle-
 riet. På min gård Bygget i Fryele s:n.
 finnes en stugubyggnad uppförd ~~18~~
 omkring 1830 av min farfar nämnde-
 mannen Johannes Jakobson född 1810.
 Ett av rummen i byggnaden är
 ännu i ursprungligt skick, med hand-
 målade tapeter. Väggarna bekläddes
 med grått papper, och genom an-
 vändande av schablon, pennor och
 vattenfärg åstadkom man lite
 ornament över väggytorna. Dessa
 tapeter målades sedan papperet
 klistrats fast på väggarna.

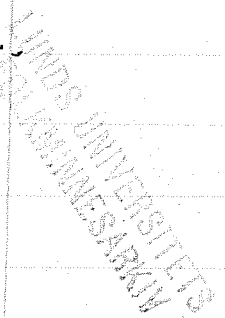
De torde vara omkr. 100 år gamla.
 På 1850-talet fanns det tapeter att köpa
 i affärerna i Värnamo ent. vad min
 far Olof Johansson född 1849 i Bygget
 Fryele s. n. berättat. Farfar köpte då
 tapeter och skulle tapeterna väggarna
 i dagligstugan. Av tavlor från
 mitt farföräldrahem kunna nämnas
 kungaporträtt Karl. XIII Johan, Sigismund
 Gustafsson, Desideria, samt porträtt av
 Sten Sture, Axel Oensjöerna m. f.
 Vidare hade man en stor spegel
 med bred träram prydd med gipsorna-
 ment, allt förgyllt. Tavlor köptes
 på marknader, eller av kringvand-
 rande försäljare. Spegelarna av
 spegelmakare i Jönköping eller Växiö.

4. Bords och skåpnytt:

Vid högtider såsom jul, Påsk, Pingst, Allidsom-
ar, familjehögtider såsom bröllop, barn dop,
begravning, hade man dukar på borden.
Vita drällsdukar.

5. Spisar: De vanligaste spisarna voro
öppna s.k. valuspisar mörade av grå-
sten, i större rum, i de mindre rummen
mindre öppna spisar s.k. kistspisar.

6. Belysning: När man hade eld i de
öppna spisarna, så blev det ljus i hela
rummet, och under vardagskvällar
var detta den vanliga belysningen,
under helgdagskvällar och vid sam-
kväm hade man täljlys. Trästicker
partratta i s.k. lyskäring användes ock
i vardagskvällar. Fotogenen blev inte

känd och använd inom orten förrän
1869. Stearinljus några år derefter.

7 Blommor: Roskurna blommor sattes
i vanliga dricksglas krukor e. l. c och
placerades på bord, på spisens mur-
krans byråar e. d. I fönstren krukblommor
såsom bloddraggsträv, pelargonie m. pl.
Sticklingar (avläggbara) liggde eller
stod man, det ansågs vara sär-
skilt tursamt om man stod dem,
"da vellä va" sådes det. Ännu finnes
de som anse det otursamt om man
tackar, om man fått en stickling.
8 Andra prydnader: Som prydnader i
allmogehemmen, på skåp och byråar
voro Tenn- och malinjustakar, hylla
med rökpipor, samt på väggen de

fickur som funnos i huset. I meddelarens
 farföräldra- och morföräldrahem hade
 man vid julen en stor vit drälsduk
 fastsatt med spiknubb i taket (panelen)
 över jultbordet. Man använde år efter
 år samma duk som kallades "juladukäm"
 Meddelaren har ännu i bevar den julduk
 som användes i farföräldrahemmet.

Öfattiga hem dugde ett rent lakon till
 julduk. Sedan med julduk i taket upp-
 höjde på 1870-80-talen. Lörning i stugor-
 na upphörde vid tiden omkr. senaste
 sekelöfvergåendet, sedan med snoris på golvet
 likaså.